

A pislogó üstökös

1983. májusában két földszűrő üstökös is megörvendeztette az észlelőket. A fényes IRAS-Araki-Alcock után néhány nappal egy még cifrább nevű „tökös” surrant el Kék Bolygónk mellett, a Sugano-Saigusa-Fujikawa. Pár napi gyakorlás után sikerült is kimondani a nevét, de észlelésével már meggyűlt a bajunk; hiába merészkedett olyan közel, hazánkból alig-alig látták! Ellenben Yuji Hyakutake kopogósan hangzó nevével hamar megbarátkoztunk, hát még azzal a hatalmas, üstökösből készült óramutatóval, mely lassan körbejárta egünket!

Március közepén az üstököshelyzet egyre fokozódott, akárcsak az időjárás: a Kárpát-medencében vénuszi viszonyok uralkodtak, különösen felhőzeti szempontból. Az évszak neve tavasz volt, a hideg mégis kitartott, jelezve, hogy Európa továbbra sem vesz részt a globális felmelegedésben.

A lehangoló észlelési viszonyok mellett is gondolni kell a nyárra, épp ezért március 19-én este felhívtam az ágasvári turistaházat, különös tekintettel a nyári tábor árfekvésére. Juhász Jani, a ház készséges őre hamar közölte az összegeket, majd mintegy mellékesen megemlítette, hogy odafent szép derült az ég. A diagnózist Piszkestetőn is megerősítették, tehát menni kell! A fővárosban ködös, párás, szmogos levegő lengedezett, a legfényesebb csillagok fénye is alig-alig verekedte át magát ezen a masszán. Ehhez képest bármilyen ég csak jobb lehet!

Némi telefonálgatás után ketten indultunk útnak Sebők Gyurival, aki — mint kiderült — ezeket a napokat már fokozott üstököskészültségben töltötte. Távcsöve, fotófelszerelése indulásra készen összecsomagolva, így nem volt akadálya a hirtelen felindulásból elkövetett üstökösészlelésnek. Jugoszláv gyártmányú személygépkocsijával kapcsolatban ugyan tett egy bizonytalan megjegyzést („lehet, hogy ki fog esni a bal első kerék”), de ettől függetlenül bizakodva szeltük a ködöt, mely Budapest határától Pásztóiig csak igen visszafogott tempót engedélyezett. Mátrakeresztesnél már tökéletesen kitisztult, és amint forgolódt a kocsi a hegyi úton, az egyik kanyarban látom ám, hogy ott van az égen egy üstökös! Ez akkor, szűk egy héttel a csóva elburjánzása előtt, nagy újságnak számított.

Piszkestetőre érve, kapunyitás közben, hirtelen olyan „nagyon derült van” érzésem támadt, ami később tovább erősödött. Szemem még nem is alkalmazkodott a sötét-hez, és a 10x50-es Zeiss-binokli máris óriási, bozontos kométát mutatott, olyan 5 fokos csóvával. A delelésig még volt pár óránk, így bőven jutott idő a szemlélődésre. Az alsó néhány fokot ugyan tönkretette a köd, de fölötte rendkívül biztató volt az ég. A Corona Borealisban a jó öreg R CrB összehasonlítható közlő riasztóan sok be-bevillant, aztán közvetlen látással is beugrott a 72-es őh, majd meg sem álltam a 75-ösig! Határmagnitúdónak nem is olyan rossz! Ezen fellelkesülve egy kis szabadszemes változós körútra indultam: a maximumban lévő T Cep (5^m,7) vörös színét is érzékeltem, ami szabad szemmel nem éppen mindennapos dolog. A 7^m,0-s R Ser már nehezebb feladatnak bizonyult, de végülis „beugrott”. Az 5^m,5-s R Hya természetesen gond nélkül jött. A mély-egek közül az M13 olyan fényesnek látszott, hogy — szaknyelven szólva — szinte ordított. Tudom, hogy sokan eretnenségnek tartják, de bizony az M81-gyel is próbálkoztam, ám csak elfordított látással ugrott be néhány-szor. Ehhez a galaxishoz bizony még jobb ég kell!

A legnagyobb attrakciót az üstökös jelentette. A Praesepe méretű pacni már ekkor pár fokos csóvát eresztett, mely a már említett 10x50-essel szemlélve 8–10 foknyira nőtt. A szabadszemes látvány azonban sokkal érdekesebb volt! Az üstökös KL/EL

váltogatásai natározottan „pislogott”, ugyanazt produkálta, mint az NGC 6826 planetáris köd (Pislogó-köd) a Cygnusban! Ha közvetlenül ránéztem, minden ködös alkotóeleme eltűnt, csak valami bágyadt, 6^m körüli csillagocska gyengélkedett a helyén: a nucleus. Elfordított látással aztán azonnal beugrott a telehold méretű 2 magnitúdós kómás-csóvás égi vándor. Nem vitás, most már igazán és visszavonhatatlanul megérkezett!

Megnéztük másnap is, pár fokkal északabbra és néhány millió kilométerrel közelebb látszott, a párásabb égen is érezhetően fényesedett, nagyobbodott. Aztán borult napok következtek, és eljött március 23-a, a pécsi üstökös-konferencia előestéje (soha jobb időzítést!). Az ólmos, szürke ég nem sok jót ígért, bár az alkony biztatóan alakult. A bezárt pécsi planetárium mellől tekintgettünk az ég felé: ki-kivillant a felhőcsoportok közül a Hold és a zöld szemű Vénusz.

Jobb híján Pécs egyik vendéglátóipari egységében múltattuk az időt. Úgy tíz óra tájban megelégtünk az amatőrmozgalom sorsa feletti búslakodást és az agresszív kiszolgálást. Bármely utcára nyíló ajtón kilépvé minden rendes amatőr először felnéz az égre — mi is így tettünk. De hiszen kiderült!! Nyomás az ég alá! Miközben sötétebb észlelőhely után kutatunk, észreveszünk egy elnyúlt fénypamacsot a Bootes „tetején” — a Hyakutake! Ott, a sétálóutcában, teljes fényárban mutogatunk felfelé mint a bolondok, a járókelők először minket néznek, aztán az üstököst.

Csóva nélkül mit sem ér az élet — irány a hegyoldal! Amint kapaszkodunk felfelé a Mecsek oldalában, egyre sötétebb az ég, és egyre hosszabb a csóva. Meredek ez a kutya hegy, lihegünk rendszeren, de a látvány minden fáradságot megér! Végül a nevezetes állatkert mellett állapodunk meg, ott akadunk egy fénymentes helyre. A kóma óriási, összfényessége talán 0^m,5, a különben jószemű Sárnecky Krisztián kölcsönműveggel defókuszálja a csillagokat üstökös méretűvé (nem is rossz ötlet!). A csóva hosszú, nagyon hosszú, 20, talán 25 fok is megvan, a vége egészen a Virgói é. Égi látogatónk pár nap alatt annyit fényesedett, hogy most már egyáltalán nem pislog... Lassan elunjuk az ácsorgást. Időnként sajátos illatfelhőket hoz a szél az állatkert felől, oroszlánordítás visszhangzik a fák között, kezd egészen trópusivá válni a hangulat. Valaki elmeséli, hogy a vérengző pécsi farkast Piroskának hívták, és milyen érdekes, mintha vaddisznók mozognának ott a bokorban... A lányoknak ettől hirtelen mehetnéjük támad. Még néhány jóleső pillantás felfelé, és elindulunk vissza a városba. Komótosan ballagunk a lejtős úton, Krisztián és Ákos a kóma DC-értékén vitáznak, aztán megegyeznek abban, hogy S7 (rendben van, de milyen S? nagy vagy kicsi?). Nem kétséges, tényleg megjött ez a Hyakutake, lehet észlelni, rácsodálkozni, felfedezni!

Mzs

A Proxima kínálatából:

- Hibás, átlátszatlanó vált akromátok újraragasztása, kollimálása
- Refraktorobjektívek foglalása
- Refraktor- és reflektortubusok komplett szerelése 20 cm átmérőig
- Egyedi távcsőalkatrészek (fókuszírózó, főtükörtartó, segédtükör-tartó stb.) készítése
- Megvilágítható száleresztek pókhálóból, több színben is
- Binokulárok külső-belső tisztítása, javítása, párhuzamosítása

Rózsa Ferenc, 2600 Vác, Munkácsy u. 4.

Apróhirdetések

KERESEK Zeiss vagy más gyártmányú 80/500 vagy 80/600-as akromatikus objektívlencsét foglalatlanban (nem komplett refraktort). Hasonló gyújtótávolságú, valamint kisebb vagy nagyobb átmérőjű objektív is érdekel. *Orbán Károly, 6430 Bácsalmás, gr. Teleki u. 19.*

ELADÓ egy 80/280 akromatikus lencse műanyag tubusban, párávédő csővel, tetővel. A másik végén T idommal, melybe zenitprizma is beszerelhető szükség esetén. Van hozzá egy műanyag bilincs 2" menettel, mellyel könnyen felfogatható távcsőhöz vagy állványhoz. Eladó még 1-1 db akromatikus okulár (20 és 30 mm), valamint 25x25 mm-es zenitprizma. 2 db műanyag bilincs 3/4" menettel 63 mm-es csőhöz. Kereső felfogatásához ideális. *Nagy Balázs, 8800 Nagykanizsa, Garay u. 5/a. Tel.: (93) 315-484*

ELADÓ Zeiss AS 80/1200-as objektív (irányár 45 ezer Ft), amerikai Telescopic 6" f/10-es tükör (35 ezer Ft), Zeiss ortho okulárok (f= 16 mm, 26 mm; 5000 Ft/db). Amennyiben a hirdetett optikák megvásárlása előtt forintleértékelés lesz, a leértékelt %-kal nő a megegyezéses ill. a hirdetett ár! *Kedves György, 4264 Nyírárbrány, Hajnal u. 23.*

VENNÉK 86/620-as MOM-objektívet foglalatlanban vagy nélküle. Csak kifogástalan állapotú optika érdekel, reális áron. *Schné Attila, 8248 Nemesvámos, Ady E. u. 10.*

ELADÓ Yashica electro 35 fényképezőgéphez való Y403 tele és Y401 nagylátószögű előtőobjektív, újszerű állapotban, tokkal. Csere is lehetséges. *Vaskúti György, 6521 Vaskút, Damjanich u. 83. Tel.: (79) 372-221*

MEGVÉTELRE KERESSEM Kulin-Róka: A távcső világa c. könyvet, valamint a Meteor 1990-es évfolyamát. *Mayer Miklós, 1027 Budapest, Bem J. u. 5. Tel.: 315-0103*

ELADÓ 50/540 akromát (10 000 Ft), új Zeiss fa fotóállvány (10 000 Ft), Zeiss ötállású revolverfej (20 000 Ft), H-25, H-16 okulár (4000-4000 Ft), Praktica fordítógyűrű (1000 Ft), 42/1, 39/1 közgyűrűkészlet (1000-1000 Ft), ϕ 60 VG9 zöld szűrő (2000 Ft), fémcső fotóállvány 1500 Ft. *Tóth Vilmos, 1045 Budapest, Berda József u. 46. II/14. Tel.: 160-3120*

ELADÓ egy Zeiss 63/840 AS A1 csőben szerelve, zenitprizmával és egy Zeiss ortho 12,5-es okulárral. Felfogatója nincs. *Prehoffer Elemér, tel.: 182-0962*

ELADÓ gyári 114/900-as reflektor, kitűnő optikával. Dán-féle mechanika: csúszókuplungos, kétirányú finommozgatás, óragép. Összsúly: 12 kg, ár: 80 000 Ft. **Okulárok:** 40 mm-es Plössl (9900 Ft), 20 mm-es Celestron Erfle (12 900 Ft), 12,8 mm-es Meade Super Plössl (16 000 Ft), Celestron zenitprizma (6000 Ft), 37 mm-es gyári (Astro) segéd-tükör (7000 Ft). *Babcsán Gábor, tel.: (1) 217-6536 (mh.).*

Még nincs számítógépe?
Van, csak nem működik?
Vagy kinőtte a meglevőt?
A megoldás: Tóth és Társai BT.

- Számítógépek egyedi igények szerinti kiépítésben
 - Meglevő gépek felújítása, karbantartása
 - Processzor, merevlemez csere, memóriabővítés
 - Hangkártya, CD-ROM installálás
 - Budapest területén 50 000 Ft feletti vásárlásnál ingyenes üzembehelyezés
 - Jogtisztta szoftverek telepítése
 - Harver-szoftver szaktanácsadás
- Számítógépvásárlásnál a Magyar Csillagászati Egyesület tagjai számára a rendelkezésre álló összes szabadterjesztésű csillagászati programot és képet telepítjük (kb. 35 Mb)

A programokat és képeket 200 Ft lemezenkénti áron, vagy felbélyegzett, megcímzett válaszbortéccal együtt elküldött lemezeken is postázzuk.

Megrendeléseiket Tóth Tamás várja!
1193 Budapest, Komjáti u. 15/a.
Telefon/fax: 282-2685
06-20-468-615
E-mail: tta@iris.elte.hu

Programajánlat

MCSE-programok

Budapest: Keddenként tartunk ügyeletet a BME R Klubjában (XI. Műegyetem rakpart 9.) 18–21 óra között. Távcsoépitési tanácsadás, cserebere, előadások, a Budapesti Csoport találkozói.

Pécs: Az APCSE Csillagászati Klubja (Pécs, Szent István tér 17.) minden hétfőn 18 órától várja a tagokat.

Szeged: A Szegedi Csillagvizsgálóban tartjuk összejöveteleinket keddenként 18 órai kezdettel, derült idő esetén észlelés a Csillagvizsgáló kisebb műszereivel.

Zalaegerszeg: minden hónap első szombatján 18 órától várja a Zalaegerszegi Csoport tagjait és a környékbeli amatőr csillagászokat a Helyőrségi Klubban (Zalaegerszeg, Ady E. u. 1.)

Hajdúböszörmény: A Monolit Ifjúsági Klub minden héten kedden 18 órától tartja csillagászati összejöveteleit. Előadások, filmvetítések, derült ég esetén észlelés (cím: Újvárosi u. 13.).

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ GYÁRI OPTIKÁK

Ortho okulárok (24,5 mm)

4 és 5 mm	9800 Ft
6,7,9,12.5,18, 25 mm	8800 Ft

Plössl-okulárok (31,7 mm)

7.5,10,17,26 mm	10500 Ft
40 mm	11600 Ft

Erfle-okulárok (31,7 mm)

16 és 20 mm	14600 Ft
25 mm	17300 Ft

Barlow-lencsék

24,5 mm-es kihuzat	7600 Ft
31,7 mm-es kihuzat	8200 Ft

Mély-ég szűrő (22 mm)	12500 Ft
-----------------------	----------

Megrendelhető 1996. május 31-ig
Szabó Sándor, 9400 Sopron,
Baross u. 12. Tel: 99/332-548

„Narfény nélkül mit sem érek”

A keszthelyi Helikon Kastélymúzeumban május 31–augusztus 31. között napóra-kiállítás tekinthető meg. A kiállítás rendezője az Országos Műszaki Múzeum.

Objektív-ajánlat

Mit nyújthat egy 48/560-as objektív? Nem sokat, vélhetjük addig, míg e kis ragasztott akromátot vallatóra nem fogjuk. A rézfoglalatú objektív az MCSE-től szerezhető be, szinte jelképes összegért. Az akromát színkorrekciója ámulatba ejtő. A Hold peremén még 100x-os fölötti nagyításnál sem látszik másodlagos szín. A fényes csillagok szintiszták — és a diffrakciós képen van mit nézni! 119x-es nagyítással a fókuszban parányi Airy-korong, szabályos és lehetőfinom diffrakciós gyűrűvel. Az intra- és extrafokális kép alig eltérő, $\lambda/7-8$ körüli gömbi eltérés becsülhető, ami nagyon jónak számít.

Nem véletlen tehát, hogy a Hold terminátora még 119x-es nagyítással is kontrasztos marad. A γ Leo (4”) jó korongnyi réssel bomlik. Ezekre a célpontokra való igazán e kis objektív, a Hold, a Nap és fényesebb kettősök tanulmányozására. A 3000 forintos vételár a — szinte etalonszerű — leképezésért is megéri. Az optika teljesítménye nem marad el a Zeiss legendás 50/540-es objektívjétől, mely nálunk már csak kéz alatt szerezhető be, jóval magasabb áron.

Babcsán Gábor

A 48/560-as objektív az MCSE-től rendelhető meg (tel.: 186-2313), akárcsak „kistestvére”, a 48/280-as akromát, mely kereső- és túratávcső-objektívként egyaránt jól használható.

ELADÓK ϕ 31 mm-es optikailag jó nap-szűrők 10, 11, 12 hegesztőüveg erősségűek (egy sima üveg visszaverődésű előszűrést igényel), valamint egy Erfle 15 mm-es okulár. Keresek Prakticához szögkeresőt. *Áldott Gábor, Tel.: 227-1273 (17–20 h).*